

Перебийніс В.Л.

*студентка кафедри обліку та оподаткування,
ХННІ ДВНЗ «Університет банківської справи»*

Шубіна С. В.

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри «обліку та оподаткування»
ХННІ ДВНЗ «Університет банківської справи»*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Дебіторська заборгованість виступає важливою складовою діяльності будь-якого підприємства. Тому формуванню теоретичних, методичних та практичних засад щодо обліку розрахунків з дебіторами надається сьогодні вагоме значення.

Дослідженню методики обліку дебіторської заборгованості присвятили такі відомі вчені як Бенько І. Д., Бондаренко О. С., Бутинець Ф. Ф., Губачова О. М., Єфіменко В. І., Лук'яненко Л. І., Лучко М. Р., Новицький В. Є. та інші. Аналіз наукових поглядів свідчить, що на даний час дане питання недостатньо розроблено як в теоретичному, так і в організаційно-методичному аспектах.

Відповідно до П(С)БУ 10 дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [1]. Згідно ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національні стандарти бухгалтерського обліку не повинні суперечити міжнародним стандартам. В Україні, на відмінну від П(С)БО, МСФЗ конкретного стандарту, що регулює порядок обліку і відображення у звітності дебіторської заборгованості, не передбачено. Однак, для вирішення питань щодо обліку дебіторської заборгованості у МСФЗ, можна керуватися МСФЗ 1 «Подання фінансової звітності», МСФЗ 8 «Чистий прибуток або збиток за період, суттєві помилки та зміни в обліковій політиці», МСФЗ 11 «Будівельні контракти», МСФЗ 18 «Дохід», МСФЗ 32 «Фінансові інструменти: розкриття та подання» та МСФЗ 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка».

Згідно МСФЗ, дебіторська заборгованість – це фінансовий актив, який є конкретним правом отримувати цінні папери або грошові кошти від іншого підприємства. Для встановлення умов визнання й оцінки дебіторської заборгованості можна проаналізувати П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», П(С)БО 13 «Фінансові активи» та МСФЗ 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка».

Таблиця 1

Відмінності у вітчизняних та міжнародних підходах щодо обліку
розрахунків з дебіторами

Операція	П(С)БО	МСФЗ
Класифікація дебіторської заборгованості	1. Довгострокова (п. 4 П(С)БО 10) 2. Поточна (п. 4 П(С)БО 10), у т. ч. : – за товари, роботи, послуги; – за розрахунками з бюджетом, за виданими авансами, нарахованими доходами, внутрішніми розрахунками; – інша дебіторська заборгованість	1. Непоточна (довгострокова) 2. Поточна: – торговельна; – інша.
Визнання та оцінка	Поточна заборгованість визнається одночасно з визнанням доходу від реалізації та оцінюється за первісною вартістю (п. 6 П(С)БО 10). При наданні відстрочення платежу з утворенням різниці між справедливою вартістю і номінальною сумою майбутнього платежу різниця визнається доходом за нарахованими процентами	Здійснюється аналогічно П(С)БО 10. Після первісного визнання дебіторська заборгованість, що є фінансовим інструментом згідно з МСФЗ 39, оцінюється за амортизованою собівартістю за допомогою методу ефективного процента
Визначення величини резерву сумнівних боргів	Величина резерву сумнівних боргів визначається за одним із методів: 1. За методом застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості величина резерву визначається на підставі аналізу платоспроможності окремих дебіторів. 2. За методом застосування коефіцієнта сумнівності величина резерву розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності.	Методи визначення величини резерву сумнівних боргів в міжнародних стандартах не передбачаються.
Відображення у звітності	За чистою реалізаційною вартістю.	Не вимагають відображення дебіторської заборгованості в балансі за винятком резерву сумнівної заборгованості .

Джерела: [1,2]

Щодо П(С)БО, то виникає два положення, які регулюють визнання та оцінку значної частини дебіторської заборгованості, що є фінансовим активом. Але у цих стандартах немає взаємних посилань і складається враження, що вони стосуються різних активів.

Окремого стандарту, який би визнавав та оцінював дебіторську заборгованість, у МСФЗ не передбачено. Розкриття інформації здійснюється за МСФЗ 39, тобто її класифікують, як один із видів фінансових інструментів. Порівнюючи П(С)БО 10 та МСФЗ 39, бачимо такі відмінності: згідно П(С)БО 10 дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод і може бути достовірно визнана її сума [1]; згідно МСФЗ 39 підприємству слід визнавати дебіторську заборгованість у балансі, коли воно стає стороною контрактних зобов'язань і внаслідок цього має юридичне право отримувати грошові або інші цінності [2]. Також відмінним є оцінка: за П(С)БО дебіторська заборгованість оцінюється за первісною вартістю (або чистою вартістю реалізації відповідно), а за МСФЗ визнання дебіторської заборгованості здійснюють за справедливою вартістю.

При порівнянні знайшлися і спільні риси, а саме: дебіторська заборгованість відображається в фінансовій звітності у складі поточних активів з класифікацією на довгострокову і короткострокову [3].

Отже, в Україні облік дебіторської заборгованості чітко регулюється П(С)БО, а у МСФЗ зазначені лише загальні правила. Але застосування існуючого досвіду і досвіду МСФЗ дозволить розкрити повноту облікової інформації для ефективного управління дебіторською заборгованістю підприємств, що забезпечить належне функціонування бізнесу та підприємництва з урахуванням національного законодавства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>

2. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) 2020 р. / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti>

3. Белокоз О. Відмінності між вітчизняними та міжнародними підходами до оцінки дебіторської заборгованості торговельних підприємств / О. Белокоз // Галицький економічний вісник. – 2010. _ № 3. – С. 197 – 201.